

У моїх снах часто плавають човни. Вони схожі на об'єкти з мультфільму, у якому може статися будь-що. Вони кострубаті й збиті з грубо обтесаних дощок, щілини між їхніми ребрами заповнені мастикою, а всі нерівності приховує шар сріблясто-синьої фарби чи білила. Вони здаються крихкими та нестабільними й водночас заворожливими. Іноді в них є кабінка, у якій можна заховатися, а іноді це лише пусті шкаралупки без весел і мотузок. Вони погойдуються на гладіні тихої води. Після пробудження я мокра й утомлена, руки болять. Здається, я витратила стільки енергії, але нічого не досягла: ані дна, ані пристані. Нижні течії оминули мене, а вітер кружляв неподалік води, ув'язнений у якійсь котловині.

Уперше я побачила човни майже двадцять років тому під час коротенького відпочинку, який залишив у мені легке відчуття нудоти та яскравий спогад.

Я лежала в саду на траві й грала в легку гру на витривалість і терпіння. Треба було витримувати сухі серпневі стебла, які кололи через футболку, аж поки не дістану знак, що можу підвестися. Знаком могло бути щось банальне й передбачливе: листок упаде на землю, край тіні з'єднається з каменем, дрізд свисне. Якщо це станеться, я ворухнуся й почухаюся, а якщо ні – лежатиму незрушно. Тієї миті я чекала на звук металу, що полірує інший метал, на поїзд, який мчить закрутом за садами. Не рухалася, аж поки не лунав цей знайомий звук. Бадилини були гострі, немов голки, але я не зрушила. Руки широко розкинула, сховала долонями до неба в стеблах. Раптом відчула мураха на долоні – і здригнулася так, що мураха злізла, а я на мить загубилася в часопросторі.

Здавалося, я лежу на дні човна. Човен колихає мене. Сон уві сні. Через напівзаплющені очі я бачила лише чисте й блискуче синє небо, краї човна та одне весло наді мною, покладене навхрест скраю. Подумала, коли настане час підійнятися, я захоплюся обома руками за весло й підтягнуся. Але коли це трапиться?

Потім повзуча тінь садової хатинки лягла мені на очі, і я усвідомила, що наді мною хтось стоїть. Я була дезорієнтована, але почувалася в безпеці. Покрутила головою, закліпала й подивилась угору. То не людина, то була яблуня, а неподалік стояла садова хатинка. Яблуня колихалася, рух дерева зливався з моїм сном. Вона здавалася гіллястою та густою, бо кожен листок подвоювався мерехтливою тінню в моєму оці. Недостиглі яблука висіли на гілках, наче зіпсовані декорації, яким не знайшлося кращого місця на землі. Та достатньо було закліпати й потерти очі, як до яблуні відразу повернулася її справжня плодючість. Від погляду на яблука я усвідомила, що того дня майже нічого не їла. Підперлася ліктями й ще раз на мить заплющила очі. Я б змогла

нерухомо лежати ще з пів години, а може, навіть і дві години, якби дуже захотіла, якби мала причину, наприклад побилася б з кимось об заклад на булочку чи тепле какао. Тоді за це зробила б що завгодно. Мені було десять років.

Я сіла, покругила головою вгору-вниз, вправо-вліво, щоб розслабити затерплу ший. Потім простягнула руку назад і намацала в траві витопану землю у формі круга, неначе хтось після багатьох років відкотив звідти бочку.

Цей спогад напрочуд чіткий. Також пам'ятаю, як кілька разів провела долонею по глині, вим'яла та підрівняла пальцями все, що стирчало. І як потім перекотилася й довго дивилася на це пусте місце, неначе хотіла перевірити, чи воно справді існує, а чи тільки наснилося. Мені міг наснитися човен і водночас – мала могила. Могло навіть снитися, що мені сниться могила, – таке теж іноді стається. Людина лежить, роздумує і засинає. Спить годину, дві.

Луція, моя мама Луція – яка ще змалечку просила мене не називати її мамою, бо почувалася через це старою коровою, – так часто засинала. З напіврозплющеними очима, з двома чорними вологими лініями. Згорталася калачиком, підібгавши під себе ноги, іноді її повіки не рухалися, а іноді очне яблуко перекочувалося зліва направо. Вона різко прокидалася – виринала з дивана, неначе з багна, немов тінь моєї справжньої, живої та життєрадісної мами, потім струшувалася, поправляла волосся й твердила, що лише дві-три хвилини сиділа й думала. Після такого сну вона бувала втомленою. Ти не можеш бути втомленою, якщо спала дві години, казала я їй. Вона протестувала, переконувала, що не спала, а лише відпочивала й переглядала телетекст. Вона відповідала мені повільно, затамувавши подих, або лише шепотіла, примруживши очі, щоби я їй вірила. І щоб я ще до того, як утечу гуляти, знову зробила їй міцну каву в турці.

Мертве кошеня, вм'яте в сліди шини перед воротами сусідського саду, було вкрите лише кількома жменьками землі. Воно лежало там ще тепле, із шерстю в пилюці та однією неприродно вивернутою лапкою. Мотоцикл розділив його на дві рівні частини, але якби не загублена блискача на мистинка, витиснута з очниці, то кошенятко видавалося б таким, як завжди, – розпластане на під'їзній доріжці, ліниве, самовдоволене й байдуже до моєї надмірної уваги.

Тоді я не могла встояти перед стійкою потребою дивитися на нього, але боролася з бажанням узяти паличку, ніж чи садові ножиці й трохи покопирсатися в його розірваних грудях, цікавлячись, що там під хутром, яке воно на дотик, як пахне, нагадає воно м'ясо в шкільній їдальні чи порізаний палець. Зрештою засипала його ґрунтом і гравієм з під'їзної дороги.

Коли мені було сім років, ми з друзями поховали горобця. Під балконом мікрорайону ми знайшли рожевий кокон з кількома мокрими пір'їнами й велетенськими синіми повіками. Важко повірити, що таке колись літало, а іншим було приємно спостерігати, як воно дзьобає крихти перед супермаркетом. Ми обрали для нього гарне тихе місце, викопали ямку завглибшки три пальці. Із двох олівців та каменя змайстрували мініатюрний надгробок – камінь і хрест, так само як це роблять, коли ховають людину. Ми влаштували йому справжній похорон: одягнули темні спортивні костюми, принесли квіти й тонкі свічки з-під торта і відтирали над ним «Ангеле, хоронителю мій». Ті, що не знали молитви, підхоплювали останні склади, але кожен з нас тоді відчув подих смерті та усвідомив її незворотність. Через тиждень ми знайшли іншу розвагу й забули про горобця.

Через кілька років я стояла над мертвим котом перед воротами сусідського саду. Сама. Без друзів, у яких відзеркалювалася моя невпевненість, без віри в ангелів-хоронителів, без справжнього смутку за кошеням, яке ніколи не дозволяло себе погладити.

Я уважно роздивилася kota зблизька й доторкнулася до нього пальцем. Він був лиш трішки потворніший, ніж будь-який інший сплячий кіт. Я не відчула нічого надзвичайного, не відчула ні жалю, ні смутку. Він не був мені другом, він був звичайним ненажерою: з'являвся, щойно я діставала якусь їжу, і ніколи за неї не дякував. Я намагалася не дивитися на нього, але в мене не виходило.

Тож я повернулася до саду, взяла з-за дверей хатинки віник і почала підмітати кімнату, щоб думати про щось інше. З купкою сміття на старій газеті дійшла аж до хвіртки, але не втрималася від швидкого погляду на чорну пляму на дорозі. Потім витрусила пледи та подушки, а коли здалося, що хтось за живоплотом кличе мене, кинула подушки на траву й вибігла до хвіртки, де нікого не було, а знову лише та пляма – чорна діра, що затягувала допитливу дівчинку. Врешті я взяла лопату. Із третього чи четвертого разу мені вдалося відколупнути його із землі. Кілька хвилин ходила з важкою лопатою перед хвірткою, роздумуючи, чи не перекинути kota сусідові через паркан, але потім все ж таки вирішила, що попрощаюся з ним гідно.

Похорон горобця влаштували з друзями таємно, а наш спільний страх лише зміцнив дружбу. Кожен зробив щось для горобця, без слів і без звичних сварок, без нарікань і лайки, з переконанням, що завдання, яке упало на нас прямо з неба, справді важливе.

А от закопати кошеня – брудна й виснажлива робота. Лопата була заважкою, тож поки я проминула хатинку, яблуні й клумби, від знесилення ненавмисно впустила

тілице на землю, а потім побачила його іншу, менш збережену частину. Я не могла вирішити, де його закопати, тому з купи висипаного за хатиною гравію взяла гарний білий камінь, міцно стала, розсунувши ноги, і перекинула його через себе. Там, де він упав, я дитячою лопаткою викопала яму. Потім знову помістила кошенятко на велику лопату та обережно поклала його в яму так, як кладуть тісто у форму для випікання. Лопату старанно витерла травою і поклала назад до інструментів. Яму засипала й зарівняла, а зверху посадила пучок трави. Трішки походила по ньому, щоб він не стирчав, але все одно вийшло якось незграбно. Зрештою я вирвала понівечену рослину й перекинула її за паркан у сусідський сад, покладаючись на природну здатність бур'янів розростатися.

Кошеня ніхто не шукав: ані той, хто переїхав його мотоциклом, ані сусіди, які тоді ходили в садки над містом рідко, лише коли щось дозрівало. Я теж за ним не сумувала, не за цим конкретним кошеням, бо навколо їх завжди блукало кілька, і коли одне з них зникало, через два дні з'являлося інше. Я знала, що рано чи пізно до мене знову якийсь приповзе й буде леститись, муркотіти та волочитися під ногами. Достатньо залишити перед дверима хатинки немиту миску, кістку чи шматок булочки. Кошенята немов винні мушки, що народжуються в мить, коли на дно келиха впаде крапля вина. Вони з'являються, терпляче дряпають двері й скімлять, а щойно отримують їжу, швидко тікають. Знаходять дірку в паркані, пролізають під хвіртку або, піднявши хвіст, гордо йдуть геть, відцуравшись ще однієї дитини, яка змилювалася й поділилася своїм перекусом.

Перед тим як піти, я ретельно зачинила двері хатинки на засувку й закрила садову хвіртку. Одягла кофту, витрусила крихти з кишень і пішла вниз по схилу, по виїжджених

слідах. Коли йшов дощ, сліди ставали глибшими, а вода вимивала з них камінці та пісок. Лише на мить я зупинилася на місці, де проїжджав мотоцикл. Мені було нудно, хотілося їсти, а той кіт усе не полишав думок.

Луція була вдома, я вже здалеку бачила світло в кухні. З радісним полегшенням розігнала й останні сто метрів прострибала гігантськими стрибками, машина їде, їде, гралися ми колись у дворі. Чотири ліліпутські кроки, машина їде, їде, стоп.

На сходах було темно, тільки довгий ряд дзвінків і табличок на дверях світився й скорочував мій шлях додому. Двері були відчинені, бо знову комусь, хто вийшов покурити, не захотілося брати із собою ключі. Щоб двері не захлопнулися, їх треба було зачиняти дуже обережно, притримуючи ногою, поки язичок замка не торкнеться коробки, або вставити між ними складений рекламний буклет. Луція залишала вхідні двері прочиненими, коли когось чекала і їй не хотілося спускатися з третього поверху. Вона завжди так дивакувато нахилялася, коли повільно зачиняла двері, втягувала голову між плечі, немов індичка, а волосся спадало їй на лоб. Крізь спущене волосся виднілося лише одне пильне око, насторожене на ворожій території спільного коридору. Прочинені двері нашої квартири вона зсередини затискала своєю кросівкою, щоб їх не розкрило від протягу і щоб її друзі могли заходити до квартири без стуку, коли їм захочеться. Вони часто навіть не роззувалися й поводитися, наче в залі очікування, неначе вранці якась прибиральниця позамітає, а з попільничок повисипає недопалки. У залі очікування двері не зачиняються, взуття не знімають, плюють на підлогу,